

Šömen Branlko

pesnik, pisatelj, publicist in filmski scenarist
je 1. aprila 2021 praznoval 85. rojstni dan

V obsežnem intervjuju za tednik Mladina iz leta 2014 je med drugim izpostavljena naslednja njegova misel: »Človek v življenju nikoli ne ve, kaj ga čaka. Življenje ima svoja pravila in treba jih je spoštovati, družbenim sistemom pa nasprotovati«.

Zdi se, da je ravno ta stavek tudi življenjsko vodilo prekmurskega rojaka Branka Šömna. Čeprav je njegov »uradni« rojstni kraj Maribor, je otroška in večino mladostnih let preživel v Murski Soboti. Tu je skozi otroške oči doživljal drugo svetovno vojno in malo starejši prva vznesena leta po osvoboditvi. Vtise, ki so se mu kopičili skozi ves ta čas, razburjenja, ki jim je bil priča okoli sebe, je kasneje, že kot večč pisatelj, strnil v treh romanih: *Med v laseh*, *Hoja po vodi in Panonsko morje*. Danes so obveljali kot neformalna mladinska trilogija. Kot sam pravi v omenjenem intervjuju, je zaradi težav v šoli zadnja dva letnika gimnazije končal v Ljubljani, kjer je nato nadaljeval študij primerjalne književnosti. V študijskih letih se je začel preizkušati kot publicist, najprej na radiu, nato pri Mladini in filmskem mesečniku Ekran. Nemirni, ustvarjalni duh, ki se je v zgodnjih študentskih letih kritično odzival na vse, kar se je dogajalo okoli njega, pa ga je nehote zaznamoval za kar nekaj nadaljnjih let. Zaradi ene izmed številnih študentske revije Bruc iz leta 1963, katere sourednik in soavtor je bil, je moral kar nekaj časa prebiti v zaporih, pa tudi študija ni smel več dokončati. Članki v Brucu so bili namreč za takratni čas vse preveč neprimerni in takšne narave, da se nikakor niso skladali z uzakonjeno miselnostjo. Kljub temu pa Šömna izkušnja zapora ni zlomila. Ljudje, ki so ga poznali in pri katerih je bil zaposlen že prej, so mu omogočili, da se je znova zaposlil na radiu Ljubljana, in ker so bile oddaje, ki jih je soustvarjal, poslušane, je na radiu tudi ostal. Služba mu je odprla vrata v svet. Najprej se je s kinom seznanil kot sodelavec oddaje Gremo v kino, nato je začel potovati na filmske festivale, se srečeval z znanimi osebnostmi, jih intervjuval. Film je ostal njegova strast, tudi po letu 1985, ko se je preselil v Zagreb. Še prej pa se je, malo tudi iz jeze in želje, da bi se dokazal, kot pravi v intervjuju, lotil pisanja scenarijev. Še danes se bo marsikdo spomnil filmov *Let mrtve ptice*, *Poslednja postaja*, *Rdeči boogi ali kaj ti je deklica*, *Samo enkrat se ljubi*, *Veselo gostüvanje* ali televizijske nadaljevanke o *Francetu Prešernu*, za katere je scenarije (filmske zgodbe) napisal prav on. In ob tem sodeloval z znamenitimi slovenskimi in srbskimi režiserji Jožetom Babičem, Živojinom Pavlovičem, Lordanom Zafranovičem, Brankom Lustigom in drugimi.

V letih, ko je bil zaposlen na radiu, je bilo že znano, da piše poezijo. Zato so ga vključili tudi v pisanje glasbenih besedil. Nastalo je kar nekaj popevk, ki se jih spominimo še danes, peli so jih med drugim Lado Leskovar, Nino Robić, Elda Viler in drugi.

V njegovem opusu se je do danes nabralo sedem pesniških zbirk in en izbor. Prav tako je napisal devet romanov. V treh izmed njih je, kot že omenjeno, opisal svoje otroštvo, mladost in prva leta v Ljubljani, v ostalih pa je dogajanje kritično postavil v čas, v katerem jih je pisal ter vanje pogosto vključeval tudi svoje scenaristične in druge filmske izkušnje. Piše tudi humoreske. Eno izmed zbirk humoresk je izdal v knjigi skupaj z Žarkom Petanom, drugo pa samostojno. Ob življenjskem jubileju pred petimi leti je v samostojni knjigi izšel izbor z dvakrat simboličnim naslovom *1. april*. V njih se v podtonu pogosto oglašča njegova zaporniška izkušnja.

Med svojimi potovanji po vzhodni Evropi se je konec osemdesetih let seznanil še z enim najbolj znamenitih disidentov iz časov sovjetske prevlade, češkim dramatikom in kasnejšim predsednikom države Vaclavom Havlom. O njem je v intervjuju za Mladino napisal: »Vaclav Havel je bil humanist, umirjen intelektualec, ki je trikrat premislil, preden je kaj povedal, elegantno je oblikoval misli, njegova stališča pa so bila jasna. Bil je človek, ustvarjalec, najmanj politik.« Vaclavu Havlu je zato posvetil knjigo *Metuljev efekt* s podnaslovom: *Vaclav Haval: od disidenta do prezidenta*.

V letih, ko je bila njegova soproga v diplomatski službi v ZDA, se je dodobra spoznal z Ameriko in še natančneje izkusil Hollywood. Seveda je že prej veliko potoval, kot sam pravi »enkrat kot turist, drugič kot član delegacije književnikov, tretjič kot filmski kritik«. Na teh potovanjih se je učil jezikov, kupoval pa je tudi knjige, časopise in plošče. In vse to svoje obsežno knjižno gradivo je pred leti podaril naši knjižnici. Na ogled je v študijski sobi, ki je po njem poimenovana *Brankova soba*.

Na Hrvaškem, kjer živi že dolga leta, pa ga je pritegnila še ena zanimivost. Duhovno gibanje prostozidarstvo. O njem je danes znanega že marsikaj, interpretirajo ga tako in drugače. Sam Šomen je prostozidarstvu posvetil obsežno knjigo v slovenščini *Molčeče nevidno bratstvo*. V intervjuju v Mladini med drugim navaja, da so bili v zgodovini člani prostozidarske lože mnogi ugledni slovenski intelektuali. Hrvaško prostozidarstvo pa je strokovno obdelal v treh knjigah v hrvaščini *Mudrost*, *Snaga*, *Ljepota*. Prav tako v hrvaščini je napisal še eno delo o prostozidarstvu, *Amenkamen: Slobodnozidarska čitanka*.

Lansko leto je izšla njegova nova knjiga, roman z naslovom *Tišina za oči*. Gre za filmski scenarij izpred več let o taborišču Auschwitz, ki ga je sicer napisal, film pa po njem ni bil posnet. Zato se je ob smrti režiserja Branka Lustiga, katerega izpoved ga je svoj čas navdihnila za pisanje, odločil, da ga bo preoblikoval v leposlovje.

Danes živi med Zagrebom in Ljubljano, vrača pa se tudi v Mursko Soboto. Za soboški radio Murski val že dolga leta pripravlja tedensko oddajo *Zvočno pismo iz Zagreba*, ob vsakem bivanju v Murski Soboti pa rad obiše tudi knjižnico.

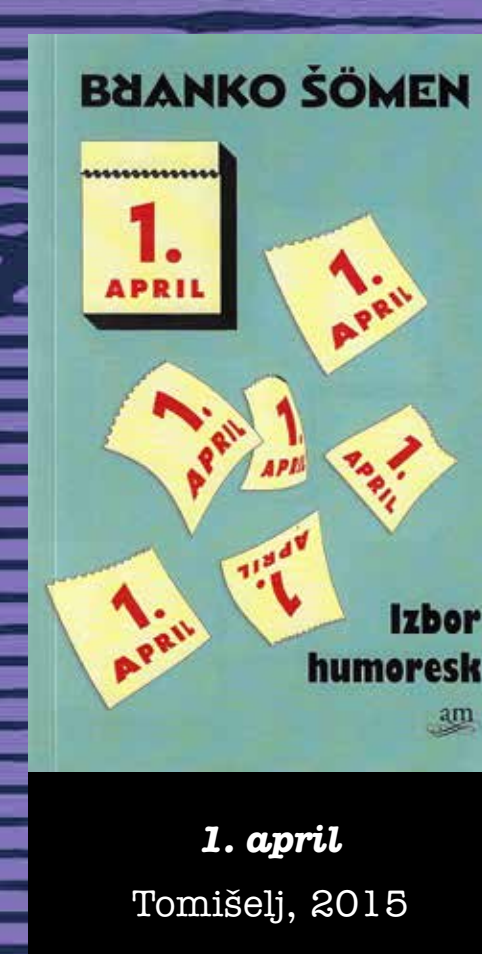
Pesniške zbirke

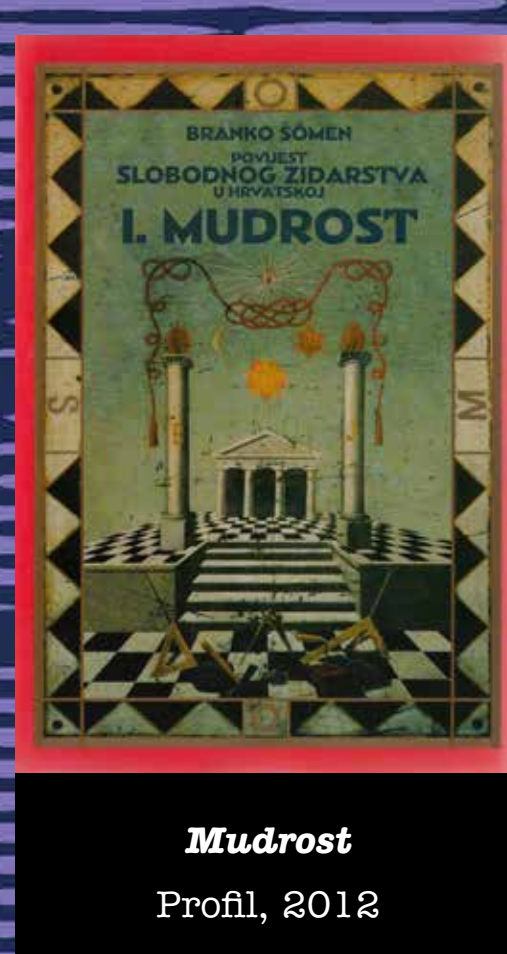
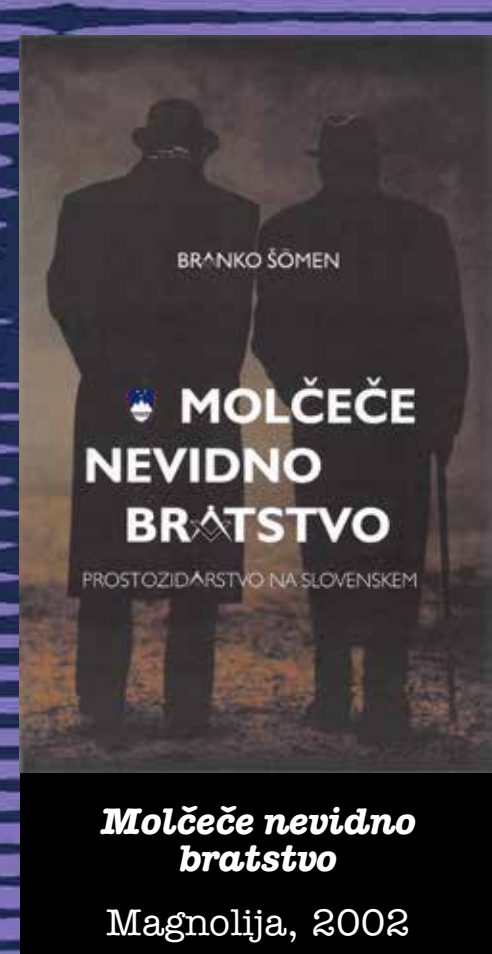
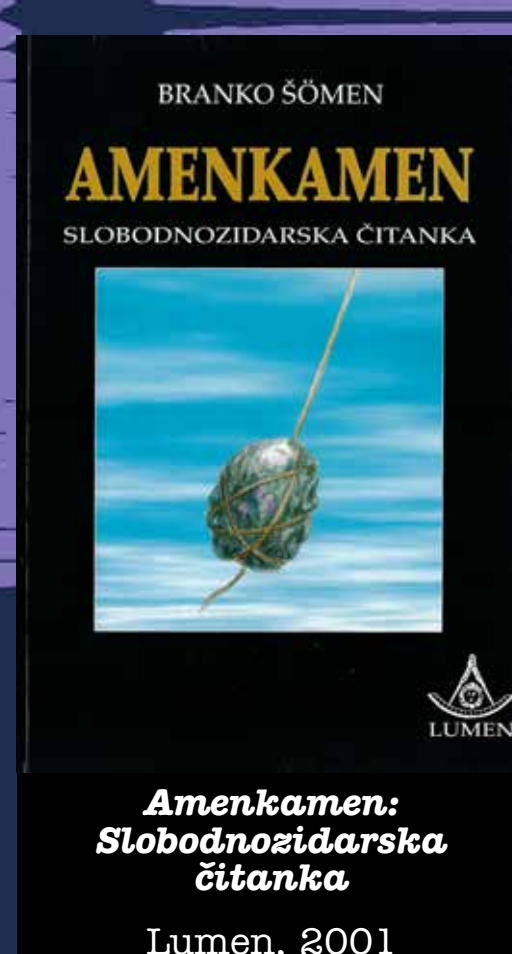
Esejistika

Humoreske

Prostožidarstvo

Filmski scenariji

- 1968 *Konec poletja*
- 1970 *Krog, režiser*
- 1971 *Rdeče klasje*
- 1972 *Poslednja postaja*
- 1973 *Let mrtve ptice*
- 1976 *Bele trave*
- 1981 *Samo jednom se ljubi*
- 1983 *Rdeči Boogie ali Kaj ti je deklica*
- 1984 *Striči so mi povedali*
- 1985 *Veselo gostovanje*
- 1994 *Halgoti*
- 1988 *Tranjava iz pepela, odkupljen scenarij o holokavstvu*
- 2002 *Poet, scenarij za TV serijo (skupaj z Matjažem Kmeclom)*
- 2003 *Poet, scenarij za celovečerni film*
- 2011 *Korak za korakom*

motto

*te pesmi – to več nisem jaz,
te pesmi – to nekdo je drug,
nekoč v poljai nežen klas –
danes grenek kruh.*

*te pesmi – to je manj od nič,
te pesmi – kdo jih bo pabral,
raje bi, kjer je pšenica,
droben, nežen klas ostal.*

str. 5

Branko Šömen svoje pesniške zbirke rad začne z uvodom ali mottom, ki daje nato ritem in tempo celoti. V prvi zbirki *Lipov bog* je tak motto sestavljen iz dveh štirivrstičnic v prostem ritmu, ki pa jima je skušal dodati rimo ali vsaj asonanco. Vsebina je pesniško preizpraševanje o smislu njegovega početja.

tretja pesem

*zravnaj svoj hrbet poštenja
in ne bolehaj kot november,
ne hodi med kolniki,
ko da bi te nosila nalomljena krila
vetra čez slamnate strehe.*

*hodi ponosno ko topoli in tiha,
kakor prihajajo pod dekliška
okna trave, in srečal boš otroka,
ki te bo prosil, naj se z njim
igraš drzno igro življenja.*

str. 24

Pesem z naslovom *Tretja pesem* iz prve zbirke. Navodilo pesniku, kakšen naj se kaže življenju na zunaj in kakšen naj ostane v svoji pesniški notranjosti. Svobodni ritem brez rim, dve petvrstičnici.

hotel sem reči a

*Hotel sem reči a,
a sem se zbal plazu, da bi se sprožil,
mislil sem reči be,
pa mi je zmanjkalo poguma,
čakal sem, da bi ti rekel a,
pa si se prav tako zbal,
da te ne bi kamenjali s slamo besed.
Predlagal sem ti, da bi začela od zadaj,
pa sva se sporekla zaradi
zadnje črke.
Nor je, kdor hoče v naletu
preleteti svoje življenje,
in nor je, kdor nima
nobenih želja.
Zato bom znova skušal reči a,
pa čeprav se bom zbal plazu,
ki se bo zagotovo sprožil,
kajti ne znam govoriti potih,
derem se,
pretravam,
da preupijem svoj strah,
da prekričim vsak svoj krič.*

*Hotel sem reči a,
čisto mali a,
in rekel bom a,
čisto mali a,
jebiga,
rekel bom polovični*

slovenski a ...

str. 11 - 12

V drugi zbirki *Raspadanje* je pesem z naslovom *Hotel sem reči a*. Pesnik se več let po svoji zaporniški izkušnji zaveda, da ga je strah govoriti in pesniti, saj se boji *slame* besed tistih, ki poezije ne razumejo. A se v podtonu oglasi upornik, morda tudi »nadžlovek«, ki mu da vedeti, naj ne utihne, ampak začne postopoma znova pesniti. Svobodni ritem.

To so oni

*To so oni: potrgali so grozdje svojega otroštva
Pšenično misel si pogreli na kolenih
Sklepali koso svojega molčanja
Moji strici Moje tete in bratrancei*

*To so oni: v predalih so ostala pisma
Na njih so stare znamke Ka und Ka
Molji v moških srajcah Rja na manšetnih gumbih
Prepotovali so nataniko polovico morja Pol sveta*

*To so oni: zdaj doma sinovi zidajo jim vile
Iz prednje iže selijo pohištvo Stensko uro
Vorj po kmečki peči in besedi
In zgarano dlan primerno še za
Žilico in kozarec*

*Ne počutijo se dobro skozi nova okna zrejo
In mahoma vse se zdi jim tuje Nadnaravno
Po kolniku stopajo z modrižnimi očmi
In samo še to želijo Da do groba bi prišli*

Kolikor toliko vzravnano

Str. 33

Pesem iz zbirke *Šepetanje mravelj*. O sorodnikih, ki so odšli v tujino, o spremembah, ki jih doma ustvarijo njihovi potomci, ki pa sami s tem niso zadovoljni in se jim zdi, da jih je napredka kar malo sram. Kot da bi izdali garanje svojih prednikov.

Kaj delam

*Kaj delam v ponedeljek
slačim si plašč ko se vrnem iz službe
posedam in berem in gledam poslušam
in jem in počivam in spim
kaj delam v torek*

*slačim si plašč se z ženo prerekam
posodo pomivam se s hčerko učim
nekam brez zveze telefoniram
poslušam posedam in berem in gledam
kaj delam v sredo v četrtek*

*in v petek v soboto
oblečem si plašč in gremo v naravo
otroka se sankata žena se z znanci
v pogovor zapleta*

*jaz se dolgočasim in gledam kako debelijo
se sence gozdov na pobočju
zebe v noge me usedem se v avto in gledam
poslušam tranzistor in svoje si mislim
kaj delam v nedeljo*

*ne vem spet počivam nikogar nič ne sprašujem
se za nikogar ne brigam
kaj delam v ponedeljek
slačim si plašč ko se vrnem iz službe
tiho preklinjam posedam
zožujem se v sebi in berem
počasni raspadam in gledam
svoje prste svojo prazno dlan
in čakam da minem kot dan
ponedeljek pozimi*

Str. 56

V zbirki *Prekmurski rokopi* se v eni izmed pesmi zave vsakodnevne rutine, ki se mu že ponavlja v neskončnost in dolgčas.

Dilema namesto prologa

*Ta hip ne vem
Kje nastaja misel Kod roma
Ali v tujini ko sem jaz doma
Ali doma kosem daleč od doma
Kaj če jo nosim s sabo
Sledim po nevidnih sledeh
Prepoznavam po glasu in času
Po pokončnosti in zapeljivih očeh
Ali pa je to le tujina Razsuta
Pred pragom domačim
Saj še tega več ne vem
Ali to sebe prodajam
Ali v njej zase prosjačim*

str. 9

Prolog v zbirko *Tujina*. Pesnik se sprašuje, kje nastaja njegova poezija, ki jo preprosto imenuje misel. Ugotavlja, da je misel zmeraj nekje drugje, ne pa tam, kjer se sam trenutno nahaja. Ob koncu si zastavlja retorično vprašanje ali v svojih pesmih res prodaja (razkazuje?) samega sebe ali pa v njih bolj prosjači zase.

Mravlja

*Danes nisem ničesar napisal
Gledal sem skozi okno Nisem videl nikogar
Poslušal sem glasbo Nisem prepoznal napeva
Hodil sem po sobi Nikamor nisem odšel*

*Potem sem jo opazil
Kako je hitela čez prazen list papirja
Pod roko je nosila pesniško zbirko
Šla na literarni večer
Na knjižni polici kje se podeljevali
Nagrado za prvo pesniško zbirko*

*Mislil sem da se bo spotaknila ob svinčnik
Pa ga je brez razmišljanja obšla
Mislil sem da se mi bo nasmešnila
Pa se me je v velikem loku izognila
Prezirljivo pogledala
Ker nisem bil več sposoben
Napisati niti besede*

str. 31

In še ena pesem iz iste zbirke. Samoironija ob spoznanju, da morda ne bo več pesnil, da so mu ideje usahnile in da se mu posmehuje celo drobna mravlja (morda kak nadbudni pesnik?), ki bo namesto njega dobil nagrado za prvenec.

Ena sama dobra pesem

*V zbirki je ena sama dobra pesem
Premalo da bi prišel v antologijo
Dovolj da se kdo zamisli
Se je nauči na pamet, zapoje*

*Sicer pa sem staromodni gospod
Ki nosi na roki dvojno uro
Prva kaže čas življenja v Ameriki
Druga napoveduje smrt v Evropi*

*V tej zbirki je ena samo dobra pesem
Kdor jo najde naj se je razveseli
Kot sem se je sam, ko sem jo napisal
V eni zakašljani sapi
V eni veseli slikarski potezi
V eni zaustavljeni minuti*

str. 36

Marenberg iz leta 2009. Pesem *Ena sama dobra pesem* je vitalistična, polna optimizma. Čeprav se zaveda, da je v Ameriki živel in se vrača v Evropo umret, se vendarle veseli svoje poezije. Čeprav ena sama dobra pesem, je vredno, da se je razveseli in najdeš svoj smisel v na videz malenkostni stvari.

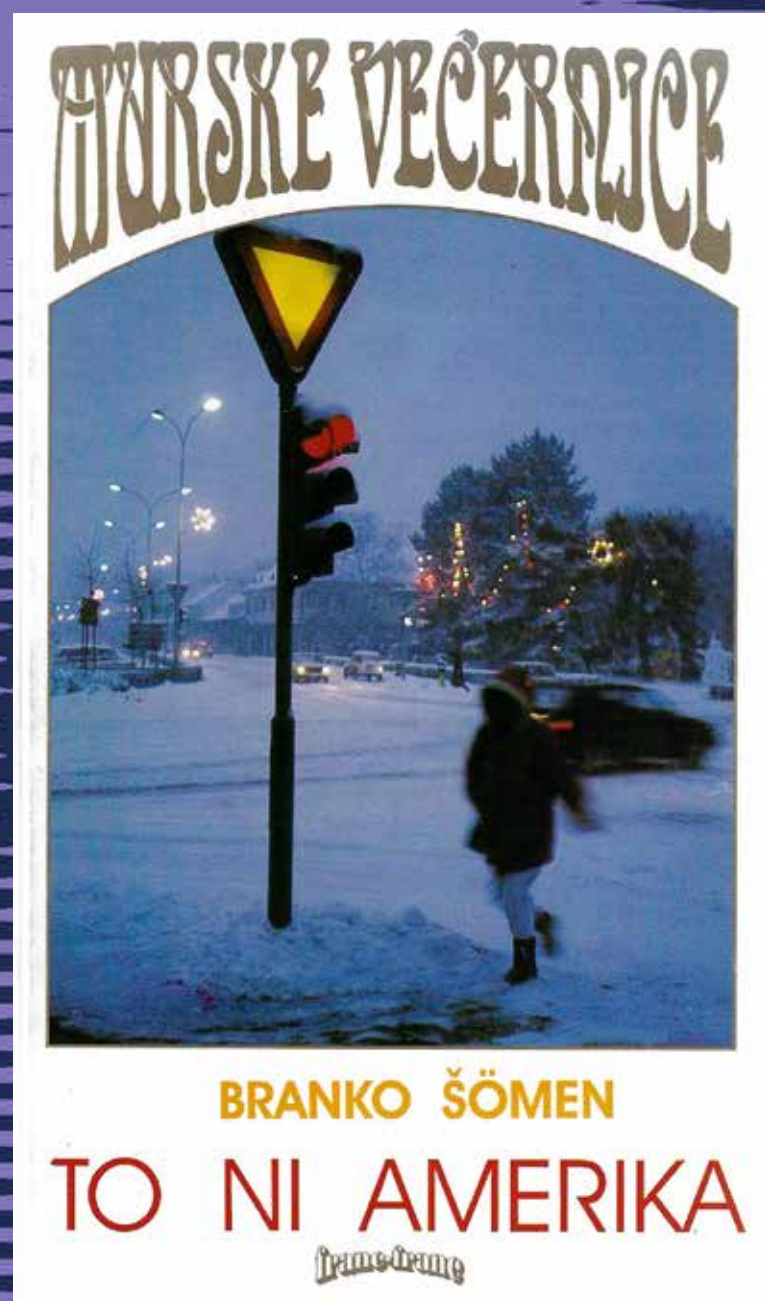
*Na vsako stran sveta
Z enim kovčkom sezonstva
Na vsako stran domovine
Z enim kovčkom samote*

*Da se potem vrnemo
S štirimi kovčki praznine
Da se potem umirimo
S štirimi lopatami ila*

str. 9

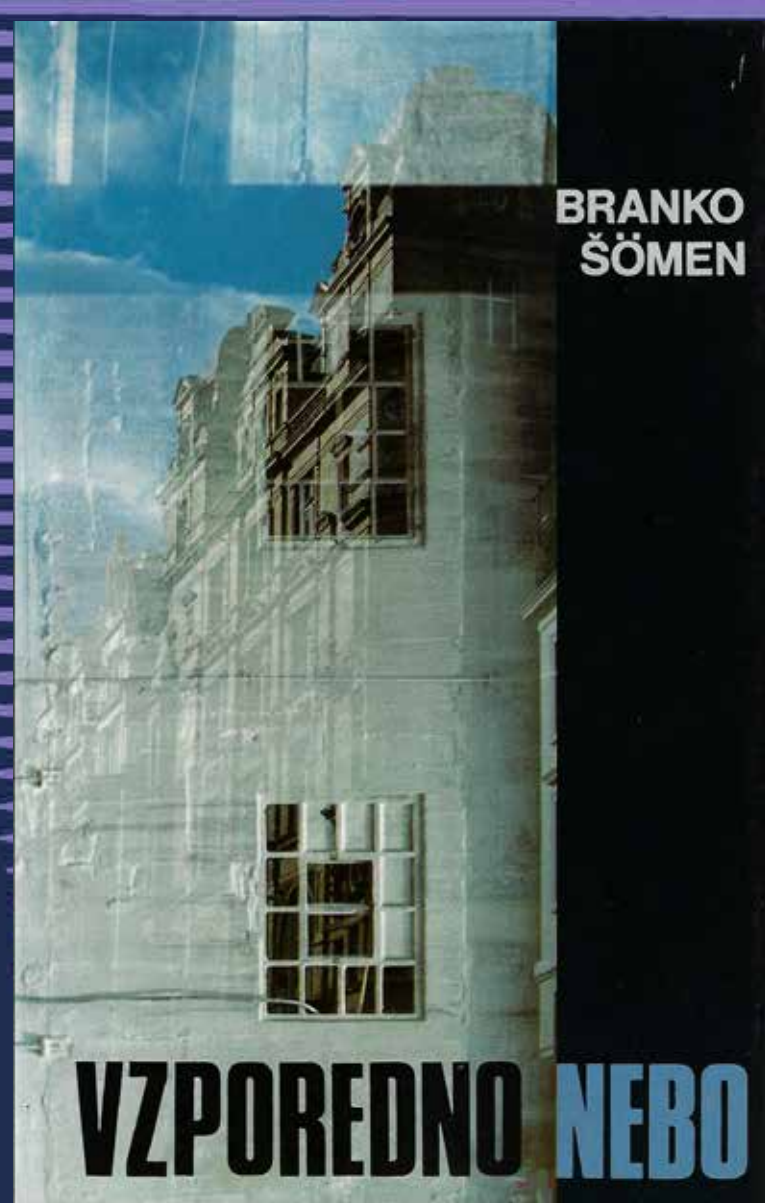
Zbirka *Moške ikre*. Pesnik si želi na vse štiri strani sveta, ugotavlja pa, da je vsepovsod le sezonec in samotnež in se bo slej ali prej moral vrniti. Iz tujine se bo vrnil prazen, najbrž razočaran, in se bo umiril le še v grobu. – Pesnikovo življenje zaenkrat vendarle ni tako črno kot je bilo v tej pesmi iz leta 1982.

Odlomki iz proznih del

Življenje je ogledalo, sestavljeno iz nevidnih želja in načrtov, bežnih srečanj, drobnih kompromisov, samozatajevanj in iskanj, iz znoja, solza in krvi, večjih in manjših moralnih in političnih pritiskov, pa razočaranj in malodušja, iz nenadzorovanih misli o maščevanju in celo o samouničenju in slednjič iz krščanskega odpuščanja, svetovljanske strpnosti in prostozidarske tolerance. Ko je vse to enakomerno povezano, prepleteno in zgneteno, je steklo našega življenja gladko, v njem lahko vidimo poleg našega otipljivega obraza tudi nevidno bit, našo duhovno rast in težnjo k popolnosti. A včasih je potreben samo droben kamenček – in steklo že škrtne, pojavi se raza, ogledalo počí. Včasih se v njem pojavi črna mreža pajčevinastih črt, na ogledalu je nerešljiva, nepravilna križanka, labirint kot vaba in past, v njem so že vpisane naše zmote, trmaste sebičnosti in nenadzorovana lakomnost – vse dobro pa kot dežne kaplje spolzi s stekla, kdo ve zakaj, kdo ve kam ponikne, kot da nikoli ne bi bili poskušali biti dobri, radodarni, usmiljeni in potrpežljivi.

To ni Amerika. Franc-Franc, 1991, str. 1.

... Kajti sit je bil spoznavanja, da ne v družbi ne v zakonu nima praktično nobenih pravic, samo dolžnosti. In ko je hotel stopiti do Naceta, ki je obvladoval svoj oddelek z nemško natančnostjo in s katerim se je pred leti pred vsemi počil zaradi zamujene Frommove knjige in mu je pred delavo poočital, da so dali prednost novoletnim čestitkam pred filozofom, ki je trdil, kako je mogoče spremeniti človeški značaj, če upoštevamo naslednje pogoje, da a) trpimo in se tega zavedamo, b) prepoznamo vzroke lastnega nezadovoljstva, c) vidimo možnosti za premagovanje našega nezadovoljstva in č) če razumemo, da smo si prisvojili določene norme vedenja in moramo spremeniti naš vsakdanji način življenja, da bi premagali to nezadovoljstvo, je zagledal na oglasni deski abotni plakatčič z velikim rdečim nageljnom, iz katerega so namesto cvetov silili čez papir nespretni verzi:

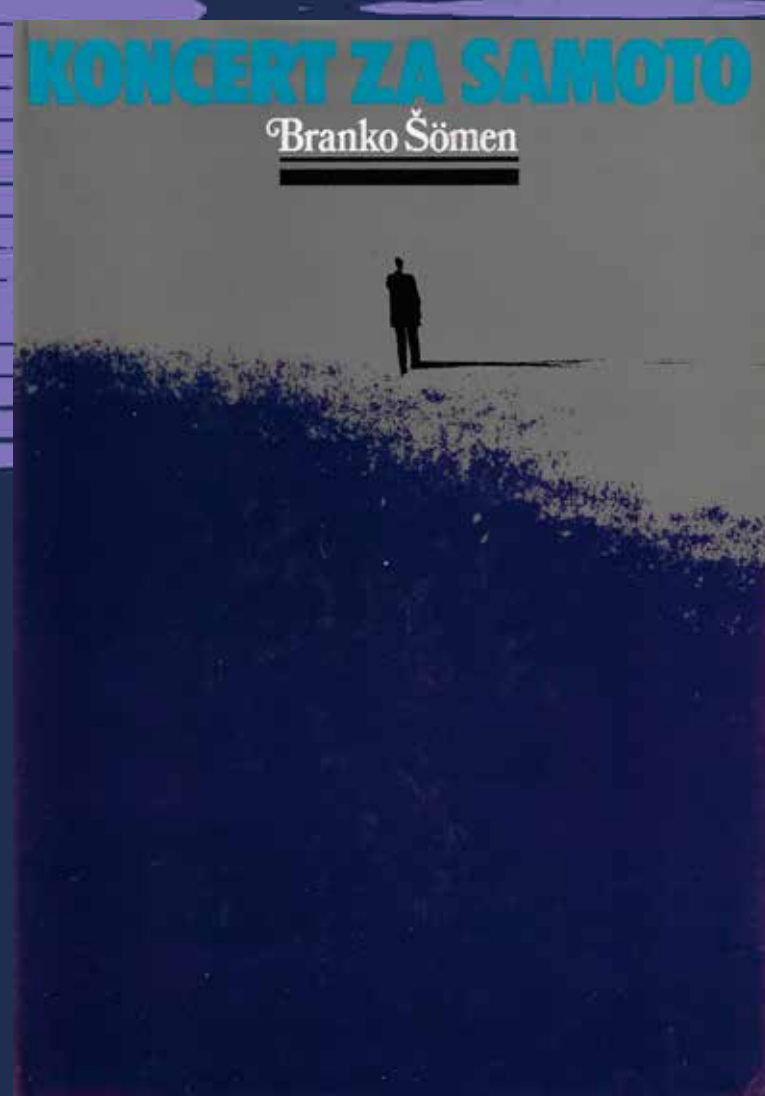
*Dokler človeški rod
biva na zemlji tod
bode slovelo
Slovensko dekle! ...*

Pograbila ga je nedopovedljiva togota, zameglil se mu je pogled, odtisnjeni simbolizirani cvet mu je zaplesal pred očmi, da je segel po flomastru, ga potegnil iz žepa, prekrižal verze in naglo pripisal na praznem prostoru:

*Dokler slovenski rod
bo prebival na zemlji tod,
bo eden vedno hlapec,
drugi bo gospod!*

Zasukal se je in stopil skozi nihajna vrata odločen, da ta dan ne bo potegnil nase delovne halje. Kurec pa takšno delo, saj ni priplaval po župi, da bi ga kar naprej zajebavali, mu metali polena pod noge.

Vzporedno nebo. Prešernova družba, 1990, str. 14 – 15.

Sanjal je v debelih namazih, tako kot je slikal Vincent van Gogh: tu in tam nepokriti deli platna, popolnoma nedokončana mesta, ponavljanje, grobosti: rezultat je bil nazadnje dokaj vznemirljiv, izzivalen; ideje ni bilo mogoče prekriti, zadušiti, odstraniti, kajti imela je svojo vsebino, že zdavnaj pred njim so jo izklesali grški slikarji, uglasbili nemški glasbeniki, opisali francoski romanopisci, iz sanj je prestopila v resničnost samo takrat, ko so jo sanjali pogumni ljudje, povezani v skupine, da bi jo potem tudi skupaj uresničili ...

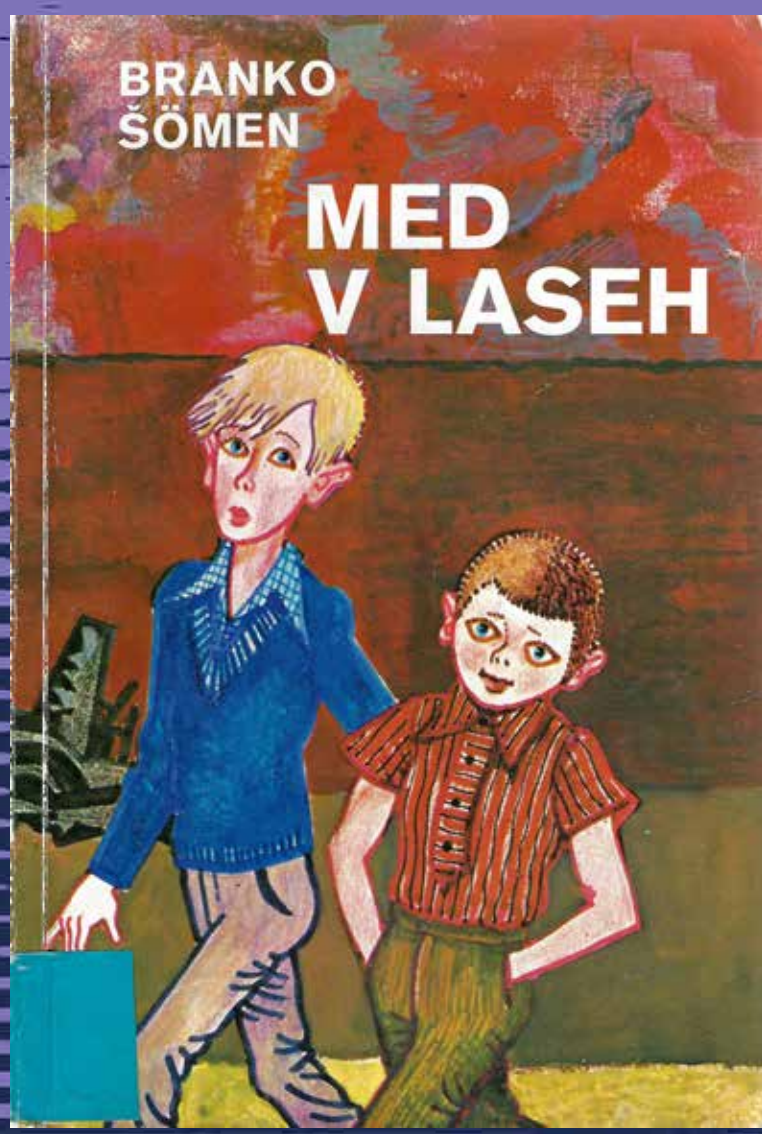
Koncert za samoto. Borec, 1986, str. 105.

Živojino Pavloviću –
nekega jesenskega dne
v Prekmurju,
ko sva skušala
videti usodo štirih
učiteljic skozi objektiv
ustvajralne filmske
kamere, pa je namesto
filma nastal roman.

Posvetilo v romanu *Peti letni čas.* Pomurska založba, 1977.

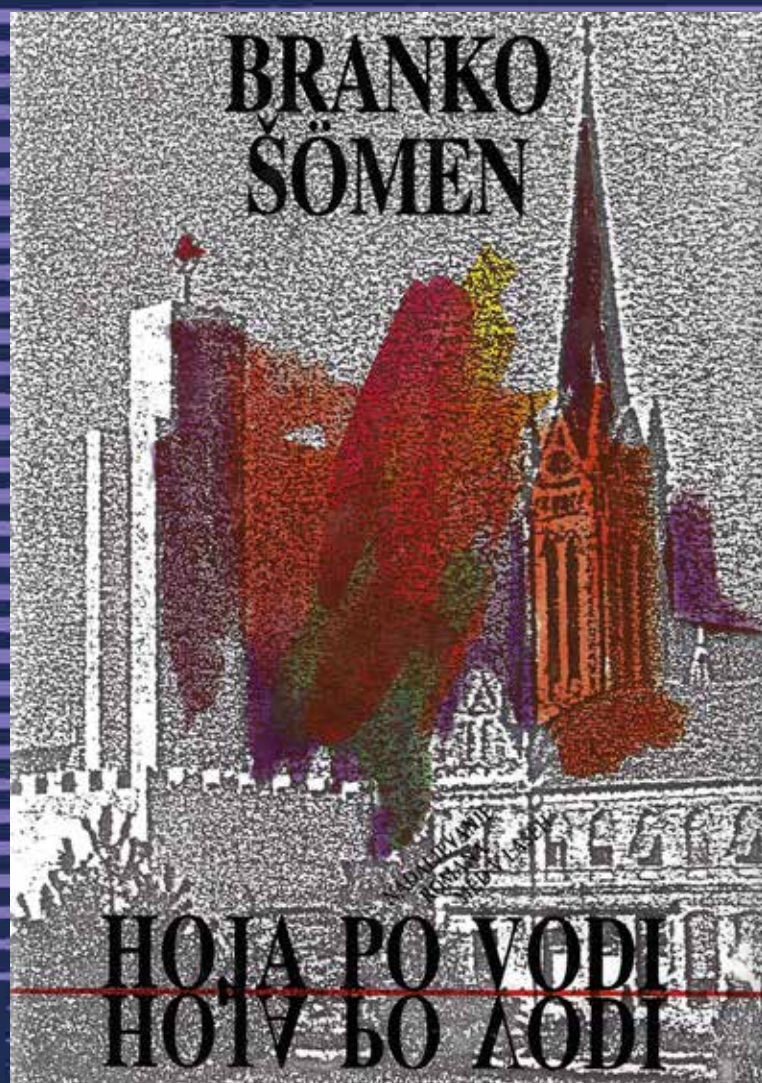
Odlomki iz proznih del

To je knjiga o otroštvu generacije, ki se je rodila pred drugo svetovno vojno na levem bregu Mure, da bi v njej sodelovala kot šoloobvezna mladina, prisiljena govoriti drugače kot njihove matere.

Ne vem, če se je vse, kar sem opisal, zgodilo v natanko takšnem vrstnem redu, morda sem zamešal tudi imena in ljudi, mogoče kaj izpustil ali pozabil, pa vendar: hotel sem izrezljati skromen okvir za mladost in njene sanje, ki smo jih v tistih letih izsanjali in kasneje celo delno uresničili. Žal mi je, da kar štirje vrstniki in sošolci niso doživeli izida knjige, ki sem jo napisal predvsem za CIRILA CASARJA in za najine prijatelje, Lacija Belingerja, Janija Horvata, Tončka Gregorja in Pištaka Györkösa, ki so se od naju zgodaj poslovili.

Posvetilo v romanu *Med v laseh*. Borec, 1978.

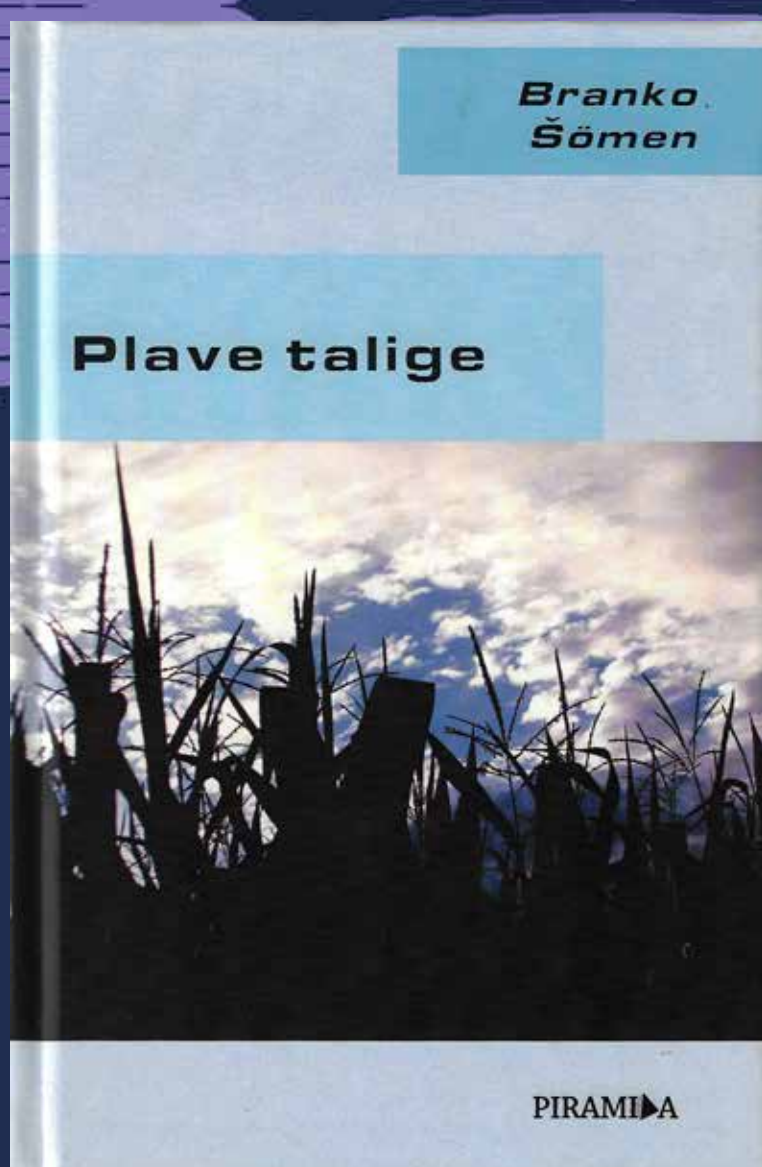
Ne vem, kakšna je bila svoboda drugod, toda pri nas, v Prekmurju, se je razcvetela kot češnja na uječnem dvorišču v Črenšovcih. Povsod je bilo delavno, živahno. Otroci v Soboti smo se odtrgali od doma, se udeleževali najrazličnejših akcij, pomagali novi oblasti, včerajšnjim partizanom in ilegalcem, političnim zapornikom in povratnikom iz taborišč. Jedli smo v parku, pod hrasti, iz skupnih vojaških kotlov in iz ameriških paketov. Madžarski in nemški vojaki so izginili. Ostala je jugoslovanska vojska, politični aktivisti z belimi srajcami in odpetimi ovrtniki in v škornjih ter Rusi, ki so nadzorovali na trgu zmage gradnjo veličastnega spomenika padlim v drugi svetovni vojni. Spomenik iz marmorja, ki so ga baje vozili s Krima, naj bi bil višji od zvonika bližnje evangeličanske cerkve, vendar je bil na koncu manjši, čeprav ni zgubil ne na svoji kremenitosti ne na svoji so-realistični vsakdanjosti. Vendar priznam, da do novih stvari, ki so nastajale čez noč in rasle pred mojimi radovednimi otroškimi očmi, nisem bil kritičen.

Hoja po vodi. Pomurska založba, 1990, str. 5.

... Svoboda – to je problem razsežnosti človekovih želja. Ko se želje pokrivajo z uspešno uresničitvijo, lahko govorimo o svobodi. O individualni. Če ima človek prevelike želje, pa jih ne more uveljaviti, je prepričan, da je njegova svoboda omejena, da je prikrajšan v svojih željah, še več, da se mu godi krivica. Med svobodo, ki sem jo imel v Soboti, in med to, ki sem jo užival v Ljubljani, je bila velikanska razlika. ...

Panonsko morje. Pomurska založba, 1981, str. 76.

Nisem zadovoljen s posneto sekvenco. Ne z njo, ne s sabo, ne s svojim delom. Nezadovoljstvo izvira iz zaostrene samokritičnosti, selektivnega gradiva. Naučil sem se ločevati dobro od piškavega, v praksi zahteva to samodisciplino, prezir do prvih ustvarjalnih rešitev, čeprav se kasneje izkaže, da so prav prve zamisli praviloma najboljše, ker so spontane, senzibilne, brez zrele preračunljivosti in nikoli brez nespečnega dvoma, ali je to to ali to ni to. Nisem zadovoljen z napisano in posneto sekvenco, preveč trivialnosti je v njej. Res je, da glavni junak nekako mora v kader, mora narediti vtis, da je on osrednja oseba dogajanja, da je to zgodba o njem, čeprav ne on sam ne gledalci še ne vedo, v katero smer se bo zgodba zasukala, kam nas bo odvedla, kdaj bo zagrabila, kako bo začelo škripati dramaturško zobčevje, izmišljena priprava za vleko, za ideološko akcijo; tortura, mučenje za tiste, ki jih filmska zgodba ne zanima... Kajti filmski človek ni politik, marveč umetnik ...

Plave talige. Litera, 2011, str. 10.

PRVI UVODNI KORAK

Vsak dan je kakšna pomembna obletnica, družinski praznik, intimna slovesnost: včasih so ti dogodki osebni, včasih postanejo del zgodovinskega doživetja, vpišejo se, ali med naslovnice ali med osmrtnice, najpogosteje pa ostanejo na obrobju življenja, zbledijo v porumenelih solskih spričevalih, prepoznajo se v osebnih izkaznicah, naučenem znanju, včasih celo v nadarjenosti ali talentih. Kot na primer hrvaška otroška igralka judovskega porekla Lea Deutsch (1927), ki je 1943 leta umrla v živinskem vagonu na poti v Auschwitz. To je bilo leto, ko zaradi vojne niso podelili niti Nobelove nagrade za književnost niti nagrade za mir, kajti življenje je pisalo najokrutnejše romane, mir je bil nedosegljivo daleč. To je bilo leto, ko v šoli nismo smeli več govoriti materinega, prekmurskega jezika, za vsako slovensko besedo so nas topli madžarski učitelji, v tem letu je moj oče končal v zaporu, moj judovski sošolec Tibi z rumeno Davidovo zvezdo na rokavu je čez noč izginil z vso svojo družino iz mesta in se nisva nikoli več videla.

Tišina za oči. Ciceron, 2020